4.2. HADİS VE SÜNNETİN ANLAŞILMASINDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN ESASLAR

Görsel 4.1
Hadis ilmi üzerinde çalışanlar, İslami ilimlerin yanında farklı ilim dallarından da istifade edebilirler.

İslam'ın anlaşılması ve uygulanmasında Kur'an ve sünnetin birlikte ele alınması büyük önem taşır. Kur'an-ı Kerim Hz. Muhammed (sav) aracılığıyla insanlara ulaştırılmış, içeriği ile ilgili ayrıntılar onun tarafından açıklanmıştır. Kur'an ayetlerinin bir kısmının Hz. Peygamber'in yaşadığı olaylar ve sahabilerin soruları üzerine nazil olması, vahiy ve hadislerin birbiriyle ne kadar iç içe olduğunu gösterir. Bu ilişkinin göz ardı edilmesi, hadislerin yanlış anlaşılmasına ve hadislerden hatalı hükümler çıkarılmasına yol açar. Dolayısıyla hadisleri Kur'an'dan bağımsız olarak ele almak yerine onların birbirini açıklayıcı yönleri dikkate alınmalıdır.

Konuyla ilgili e-içeriğe bu karekod üzerinden ulaşabilirsiniz.

Arapçaya hâkimiyet, hadis ilminde uzmanlık, tarih ve coğrafya bilgisi, farklı alanlara dair genel kültür bilgisi gibi hususlar hadislerin doğru anlaşılmasına katkıda bulunan diğer önemli etkenlerdir. Hadislerin anlaşılmasında tefsir, hadis, fıkıh, siyer, kelam, tasavvuf gibi İslami ilimlerle birlikte felsefe, sosyoloji, psikoloji gibi bilimlerin ortaya koyduğu yaklaşımlardan da faydalanılabilir *(Görsel 4.2).* Bu alanların yanı sıra coğrafya, matematik, eğitim, siyaset, iktisat, tıp, hukuk, antropoloji, astronomi gibi ilim dallarının sağlayacağı katkılar da değerlendirilebilir.

Etkinlik-2

Amaç	Hadis ve sünnetin anlaşılmasında dikkat edilmesi gereken esaslarla ilgili analitik düşünebilme
Yönerge	**Aşağıdaki uygulama adımlarını takip ederek etkinliği gerçekleştiriniz.** 1. Öğretmeniniz rehberliğinde beş grup oluşturunuz. 2. Hadis ve sünnetin doğru anlaşılmasında dikkat edilmesi gereken esaslar nelerdir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız. 3. Paylaşılan fikirleri eleştirmeyiniz. 4. Paylaşılan fikirlerin grup yazmanı tarafından not edilmesini sağlayınız. 5. Grup olarak fikirlerinizi diğer gruplara sununuz. 6. Ortaya atılan tüm fikirleri benzer temalarda birleştirerek listeleyiniz.
Değerlendirme	**Bu etkinlikte öğrendiklerinizi kısa bir metin yazarak özetleyiniz.** ....

Kur'an ve hadislerin birlikte ele alınmasının ayet ve hadislerin daha iyi anlaşılmasını sağladığı çeşitli örneklerle desteklenmektedir. **"İnanıp da imanlarına herhangi bir zulüm bulaştırmayanlar var ya, işte güven onlarındır ve onlar doğru yolu bulanlardır."**[10] ayeti nazil olunca sahabiler "Hangimiz imanına zulüm karıştırmaz ki?" diye düşünerek üzülmüşlerdir. Resulullah ise **"... Şirk büyük bir zulümdür."**[11] ayetini okuyarak "zulüm" kelimesi ile "şirk"in kastedildiğini söylemiştir.[12] Bu örnek, ayetlerin anlaşılmasında sünnetin rehberliğinin önemini göstermektedir.

Benzer bir örnek Ebu Hüreyre'nin (ra) rivayet ettiği bir hadiste görülmektedir. O *"Her doğan çocuk fıtrat üzere doğar. Sonra anne babası onu Yahudi, Hristiyan veya Mecusi yapar."* hadisini rivayet ettikten sonra **"O hâlde sen hanif olarak bütün varlığınla dine, Allah insanları hangi fıtrat üzere yaratmışsa ona yönel! Allah'ın yaratmasında değişme olmaz..."**[13] ayetini okumuş ve hadis ile ayetin ilişkisine dikkat çekmiştir.[14] Bu örnek, hadislerin ilgili olduğu Kur'an ayetleri ile birlikte incelenmesinin hem ayetlerin hem de hadislerin daha doğru anlaşılmasına katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Bu durum tefsir ve hadis ilimlerinin birbiriyle sıkı bir ilişki içinde olduğuna işaret etmektedir.

Sıra Sizde

Hz. Peygamber, yeni Müslüman olan Adi bin Hatim'e "Şöyle şöyle namazını kıl ve oruç tut. Beyaz iplik siyah iplikten ayırt edilinceye kadar ye, iç..." buyurdu. Bunun üzerine Adi bin Hatim, yastığının altına siyah ve beyaz ip koyarak buna göre sahur yapmaya başladı. Yaptığını Allah Resulü'ne anlatınca o gülümseyerek siyah ve beyaz iplikten kastının gece karanlığı ile gündüz aydınlığı olduğunu belirtti.

(Taberani, *el-Mucemü'l-Kebir,* 17/78)

Bu metne göre dinî hükümlerin anlaşılmasında hadislerin önemini yorumlayınız.

....

....

Hadislerin doğru bir şekilde kavranması, söz konusu hadisle ilişkili diğer rivayetlerin gözden geçirilmesini gerektirir. Sahih hadisler Kur'an ile uyumlu olduğu gibi kendi içinde de bir bütün oluşturmaktadır. Bu bakımdan ibadetlerle ilgili hükümlerin ve inanca dair açıklamaların yer aldığı rivayetler, aynı konudaki diğer hadislerle birlikte bütüncül bir şekilde değerlendirilmelidir. Bu yolla hadislerde verilmek istenen mesaj daha açık bir şekilde kavranabilir. Belirli bir konu ile ilgili tüm hadislerin değerlendirilmesinde ise hadis şerh kitaplarına başvurulmalıdır. Bu eserlerde hadislerin söylenme sebepleri, dil özellikleri gibi açılardan incelenmesinin yanı sıra ilgili Kur'an ayetleri ile hadislerin birlikte ele alındığı değerlendirmeler de mevcuttur.

Hadislerden doğru hüküm çıkarmada dikkate alınması gereken başka bir husus, sünnetin bütünlüğünün gözetilmesidir. Hz. Peygamber'in yirmi üç yılda tedrici bir metotla öğrettiği ilkeler, onun hayatının bütün olarak değerlendirilmesi ile anlaşılabilir. Bu durum siyer ilminin önemini de ifade etmektedir. Allah Resulü'nün söz ve davranışlarındaki genel bakış açısını dikkate almadan tek bir hadisin yorumunun esas alınması, yanlış çıkarımlara sebep olur. Örneğin Hz. Peygamber'in *"Dünya müminin zindanı, kâfirin cennetidir."*[15] hadisini tek başına alıp rehber edinen bir kişi dünya nimetlerinin tümünden vazgeçebilir. Hâlbuki bu hadis *"Zahit olmak, kişinin helal olan şeyleri kendisine haram kılması veya malını dağıtıp tüketmesi demek değildir. Bilakis elinde olan şeylere Allah katında olanlardan daha fazla güvenmemek demektir."*[16] hadisi ile birlikte incelendiğinde Hz. Peygamber'in dünyayı terk etmeyi teşvik etmediği, dünya nimetlerini Allah'ın (cc) rızasına tercih etmeyi eleştirdiği anlaşılacaktır.

Hadis ve sünnetin anlaşılmasında dikkat edilmesi gereken esaslarla ilgili e-içeriğe bu karekod üzerinden ulaşabilirsiniz.

Hadislerin anlaşılması, hadislerle amel edilip edilmeyeceğinin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Bir hadisin amel açısından ele alınabilmesi için sıhhati ve bağlamı incelenmeli, Kur'an ile ilişkisi göz önünde bulundurularak İslami hükümlere uygunluğu belirlenmelidir. Bazı hadisler doğrudan amelin konusu iken diğerleri ile ilgili özel durumlar olabilir. Bu nedenle bir hadisin amel açısından geçerliliğini belirlemek için âlimlerin rehberliğine başvurmak önemlidir. Bu hususta İslam'ın fert ve toplum hayatına bakan yüzünü konu edinen fıkıh ilmi, hadislerin doğru anlaşılmasına büyük katkı sağlar.

Etkinlik-3

Amaç	Hadis ve sünnetin anlaşılmasında dikkat edilmesi gereken esaslarla ilgili analitik düşünebilme
Yönerge	**Aşağıdaki uygulama adımlarını takip ederek etkinliği gerçekleştiriniz.** 1. Öğretmeninizin rehberliğinde grup oluşturarak çember şeklinde oturunuz. 2. Aşağıdaki metni okuyunuz. "Bir katilin işlediği suç ve günahtan Hz. Âdem'in oğlu Kâbil'e bir pay düşer." (Buhari, "İtisam", 15) "Hiçbir günahkâr, başkasının günahını yüklenmez..." (Fatır suresi 18. ayet) "Böylece kıyamet gününde kendi günahlarını tam olarak bilgisizce saptırdıkları kimselerin günahlarının da bir kısmını yüklenirler..." (Nahl suresi 25. ayet) Yukarıdaki hadis ve ayetlerden hareketle ulaşılabilecek çıkarımların ne olduğuyla ilgili öğrenciler şu cevapları vermiştir: **1. Öğrenci:** Hadiste bir katilin işlediği suçtan Kâbil'in de pay alacağının belirtilmesi, bir kimsenin günahını başkasının yükleneceği anlamına gelmez. Nitekim Fatır suresinin 18. ayetinde suçun bireyselliği vurgulanırken Nahl suresinin 25. ayetinde ise suça teşviğin yanlışlığı vurgulanmaktadır. **2. Öğrenci:** Hadis ve ayetlerin anlamları, sosyal öğrenme kavramı açısından değerlendirilebilir. Buna göre bireyler, başkalarının davranışlarını gözlemleyerek öğrenir. İlk hadiste kötü bir eylemin öncüsü olmanın sonuçlarına, Nahl suresinin 25. ayetinde ise sosyal etkileşim ile ortaya çıkan olumsuz yönlendirmelere dikkat çekilmiştir. **3. Öğrenci:** Hadis ve ayetler birbirini tamamlayıcı özelliktedir. "... Bilesiniz ki kişi ancak kendi işlediği suçtan sorumludur..." (İbni Mace, "Menasik", 76) hadisinin içeriği Fatır suresinin 18. ayetinde verilen mesaj ile uyumludur. Nahl suresinin 25. ayeti ve Buhari'deki hadis ise bireylerin kötü bir davranışı yaydığı için dolaylı bir vebal taşıyabileceğini gösterir. 3. Bu metinden hareketle hadis ve sünnetin anlaşılmasında dikkat edilmesi gereken esaslarla ilgili ulaştığınız çıkarımları sırayla paylaşınız. 4. Ulaştığınız çıkarımların grup yazmanı tarafından not edilmesini sağlayınız. 5. Çıkarımlara dayanarak tercih ettiğiniz görüş ve argümanları gerekçelendiriniz. 6. Not edilen görüş ve argümanların temel noktalarını belirleyiniz.
Değerlendirme	**Hadis ve sünnetin anlaşılmasında dikkat edilmesi gereken esaslarla ilgili öne çıkan üç görüşü yazınız.** ....

Kontrol Noktası

1-3. soruları verilen yönergeler doğrultusunda "İki kişi, üçüncü bir kimsenin yanında gizli konuşmasın. Çünkü bu, o şahsı üzer." (Müslim, "Selam", 36) hadisine göre cevaplayınız.

1. Bu hadisin anlaşılmasında hangi esaslara başvurulabileceğini yorumlayınız.

....

....

....

2. Bu hadisin anlaşılmasında hangi İslami ilimlerden faydalanılabilir? Açıklayınız.

....

....

....

3. Bu hadis Mücadele suresinin 9. ayetindeki "Ey iman edenler! Kendi aranızda gizli konuştuğunuzda günah, düşmanlık ve Peygamber'e karşı gelme konusunda gizli konuşmayın. İyilik ve takva üzerine konuşun..." uyarısı ile birlikte değerlendirilebilir. Buradan hareketle gizli konuşmanın yasaklanmasının insanlar arasında güven ve iyiliği artırmaya yönelik olduğu söylenebilir. Bu bağlamda hadisin Kur'an'daki bir ilkeyi somutlaştırdığı görüşüne ulaşılabilir. "Ey iman edenler! Bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almasın..." (Hucurat suresi 11. ayet) ayetinde de hadisle benzer şekilde insanlara karşı küçümseyici ve kalp kırıcı davranışlar yasaklanmıştır.

Hadisin bu örnek yorumundan hareketle aşağıdaki çıkarımlardan hangilerine ulaşılabilir? Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- ☐ **I.** Kur'an'daki ahlaki ilkeler sünnette yer alan ilkelerle örtüşür.
- ☐ **II.** Ayet ve hadisler birbirinin açıklayıcısı ve tamamlayıcısı niteliğindedir.
- ☐ **III.** Hadislerde vurgulanan ilkeler bireysel ve toplumsal davranışlarla ilgili konularla sınırlıdır.
- ☐ **IV.** Sünnet, Kur'an'ın yorumlanmasında Müslümanlara rehberlik eder.
- ☐ **V.** Sünnet genel ilkeleri belirler, Kur'an ise bunları ayrıntılandırır.
- ☐ **VI.** Hadis ve ayetler birlikte incelendiğinde Kur'an'daki emirler daha anlaşılır olur.

Hadis ve sünnetin anlaşılmasında dikkat edilmesi gereken esaslarla ilgili çıkış kartını doldurunuz.

3 Hadis ve sünnetin anlaşılmasında dikkat edilmesi gereken esaslarla ilgili ilgili üç örnek yazınız.	
2 Hadis ve sünnetin anlaşılmasında dikkat edilmesi gereken esaslarla ilgili öğrenmek istediğiniz iki soruyu yazınız.	
1 Hadis ve sünnetin anlaşılmasında dikkat edilmesi gereken esaslarla ilgili bir çıkarımınızı yazınız.	